

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Secunda Secundæ Et Tertia Pars Divi Thomæ Complectitvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores, & praxim spectantes, maximè circa
Sacramenta, accuratè declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1664

Disputatio XXIX. De objecto tum materiali, tum formali Spei.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13826

DISPUTATIO VIGESIMA
NONA.De objecto tum materiali,
tum formali Spei.

EX re nullà melius scientiarum natura innotescit, quàm ut quodnam eorum sit objectum, inquiramus; inde enim precipuè scientiæ distinguuntur, & suam quaque haurit diversitatem. Ut ergo quanam hujus virtutis ab aliis, tum Theologicis, tum moralibus sit differentia dignoscamus, in ipso statim tractatus initio, illius objectum investigandum.

SECTIO PRIMA.

*Vtrum Spes versetur circa Deum,
ut objectum immediatum, vel
potius circa visionem
Beatam.*

I.
Docent aliqui, Deum non esse immediatum objectum Spei.

ARTEM negativam, Quod nimirum Deus non sit immediatum Spei objectum tenent Gabriel 3. Dist. 36. quæst. unicâ, art. 3. dub. 7. & Durand. quæst. 3. num. 6. propter diversum tamen fundamentum, nam Gabriel putat cognitionem proponentem voluntati objectum sperandum & amandum, esse objectum formale & unmediatum movens ad amorem: quod tamen circa finem in Philosophia est rejectum. Ubi ostendimus cognitionem solum esse conditionem applicantem voluntati fundamentum, seu objectum non verò esse objectum ipsum.

II.
Vult Durandus Spem immediatè respicere visionem beatam, Deum verò mediatè.

Addit idem Durandus, Deum non posse esse objectum immediatum Spei, quia est amor concupiscentia.

Fundamentum autem Durandi est, quia putat visionem ipsam esse objectum immediatum, Deum verò qui per eam videtur, mediatum, & quasi consecutivum, licet principale: Cum enim, inquit, visio beata immediatè versetur circa Deum, Spes quæ visionem respicit immediatè, Deum etiam mediatè & quasi consecutivè respicit, tanquam principale tamen objectum, & finem ultimum. Ratio ejus est primò quia cum visionem immediatè respiciat, non potest ipsam & Deum aequè proximè, & sine ordine respicere; sed ita ut visionem per se respiciat, Deum autem ut objectum ejus, ergo proximè visionem, remotè verò & consequenter Deum. Confirmatur, quia profectio Spei pertinet ad amorem concupiscentiæ, quo amamus nobis immediatè aliquod bonum, sed hoc non potest esse Deus; ergo sola visio: Minor probatur, quia talis amor non est honestus, sed turpis; Deus enim, cum

ultimus sit finis, non potest ad aliud ordinari, & cum per se sit amandus, non potest propter aliud ordinatè amari, in amore autem concupiscentiæ bonum concupitum ad nos ordinamus, & non propter se amatur, sed propter eum cui amatur; ergo, &c.

Secundò hoc probat Durandus: quia idem est objectum Spei & gaudii, nam id quod absens speramus, possessum delectat, sicut è contra objectum tristitiæ damnatorum est malum pœnæ præsentis, & absens erat objectum timoris, sed eodem modo hoc est immediatè sola visio creata Dei, ergo: Minor probatur, tum quia non delectamur de bono à nobis distincto, nisi ratione boni formaliter inhærentis, & illud nobis quasi conjungentis, ut frigidus delectatur de igne propter calorem sibi ab eo inhærentem, cibis delectatur propter actionem gustandi; nec enim aliter bonum illud fit proprium: Quid enim medicina, licet pretiosa ægroto prodest, nisi mediâ sumptione illi conjungatur, & producat sanitatem: sic in præsentia delectatur Deus & fit bonum proprium immediatè per visionem inhærentem, mediâ qua delectatur; ergo Deus secundum se non est objectum Spei, sicut nec delectationis, quod debet esse bonum sperantis, sed mediâ visione, & consequenter illa sola erit immediatum objectum, quia eo ordine aliquid est objectum amoris concupiscentiæ, quo est bonum illi cui concupiscitur.

Confirmatur: quia objectum timoris est illud malum, quod Deus potest nobis infligere, non verò ipse Deus qui illud infligit; ergo cum Spes contraria sit timori, objectum ejus erit bonum, quo Deus nos potest afficere, & non ipse Deus qui afficit. Dices disparitas est, quia Deus non est malus in se, ut timeatur, sed solum ratione effectus, quem potest producere, est tamen secundum se bonus, ut speretur. Contra: licet namque in se sit bonus, non tamen nobis, nisi ratione præmii, & visionis conjungentis, ut modò dicebatur,

III.
Sola visio, inquit, præsens delectat immo dicit, ergo sola speratur absens immediatè.

Non delectamur de bono à nobis distincto, nisi si nobis inhærent.

IV.
Aliud Durandus argumentum ducit ab objecto timoris.

dicebatur, cum nihil extrinsecum sit alteri bonum, nisi ratione alicujus intrinseci.

V. Tertia Durandi ratio est, quia Deus secundum se non potest esse objectum immediatum Spei, ergo sola visio erit: antecedens probatur, quia Deus ut sic non est bonum futurum nobis, sicut debet esse objectum Spei, neque alio modo est obtinendus, nisi mediâ visione; ergo ipsa semper mediat inter Deum & Spem. Confirmatur: Quia desperatio non habet Deum secundum se pro objecto immediato, sed visionem Dei, nemo enim desperat Deum, sed ejus consecutionem; ergo similiter Spes non habet pro objecto immediato Deum secundum se, sed visionem: Spes enim & desperatio, cum motus sint contrarii, versantur circa idem objectum. Hinc Paulus ad Rom. 5. *Gloriamur*, inquit, *in spe gloria*, ad Tit. etiam c. 1. & alibi, objectum Spei dicit esse *vitam aeternam*, quæ est visio beata. Deinde D. Thomas art. 2. beatitudinem, quam docet esse objectum Spei, appellat effectum divinæ virtutis adjuvantis, quod tamen dici nequit de Deo secundum se. Item art. 1. ait objectum Spei esse futurum, & arduum, Deo tamen, ut dictum est, secundum se non convenit esse futurum vel arduum, sed solum ratione visionis.

Deus etiam secundum se non est objectum arduum.

VI. Secunda sententia huic opposita asserit objectum proximum & immediatum Spei, & ut quod esse solum Deum, ita ut visio nullo modo sit objectum quod speramus, sed tantum conditio requisita ex parte Dei, ut tanquam objectum terminet actum Spei: ita nonnulli, qui hoc modo explicant objectum dilectionis in patriâ, & desiderii in viâ, Palud. in 4. d. 49. quæst. 4. a. 2. Gregorius in 1. d. 1. quæst. 3. Major quæst. 5. d. 1. Coicetanus art. 2. & larius 5. §. *In eodem articulo*; non enim putant aliter salvari, quo modo Deus sit immediatum objectum, sed solum mediante visione, & consequenter inquirunt Spes non erit virtus Theologica.

VII. Probatur primò auctoritate Divi Thomæ, qui art. 2. ut probet beatitudinem aeternam esse proprium & principale objectum Spei, hac utitur ratione: Deus est, in quem, sive à quo speramus, ergo objectum nostræ Spei debet esse proportionatum Deo, & consequenter infinitum, si autem hæc ratio sit efficax, sequitur solum Deum & beatitudinem objectivam, non autem formalem seu visionem esse hoc objectum, quia visio Dei est aliquid creatum, & consequenter finitum.

VIII. Secundò probatur, quia solus Deus, non visio habet rationem ultimi finis nostri, ergo etiam solus Deus est objectum immediatum Spei nostræ, consequentia patet, Spes siquidem primò respicit finem ultimum, omnes autem concedunt beatitudinem nostram esse primum objectum Spei, sed hoc non habet nisi in quantum est ultimus finis noster, ergo: antecedens probatur, tum quia solus Deus & non visio habet rationem causæ primæ efficientis, ergo & ultimi finis, tum etiam quia visio ordinatur ad Deum ut ad finem, ergo ratio ultimi finis non convenit ei, sed soli Deo. Confirmatur: nam solus Deus secundum se, id est ratione suæ bonitatis intrinsecæ, & non ratione visionis est summum bonum nostrum, ergo etiam est objectum immediatum amoris concupiscentiæ, ad quem pertinet Spes, atque adeo ipsius actus Spei: Antecedens probatur, tota namque ratio, ob quam visio est nobis bona, est quia est consecutio sum-

Variis modis ostenditur conantur aliqui solum Deum. Et nullo modo visionem esse objectum immediatum Spei.

mi boni nostri; & ita si Deus ratione suæ bonitatis non esset bonum nostrum, nec visio ut ejus consecutio esset nobis bona. Quod ulterius declaratur, nam ratio propter quam actus gustandi cibum est nobis bonus, est quia ipse cibus secundum se est nobis bonus factâ applicatione per actum, & si cibus non esset nobis bonus, nec actio gustandi esset, imo foret mala si cibus esset malus. Tandem Deus Abraham dixit: *Ego sum merces tua magna nimis.*

Tertiò probatur hæc sententia: delectatio siquidem quæ sequitur ex visione beatificâ habet Deum secundum se pro objecto immediato, & non ipsam visionem, ergo & Spes: consequentia ex supra dictis patet, antecedens verò probatur, nam per visionem beatificam solus Deus cognoscitur ut objectum quod, & non ipsa visio, solum necessariò; ad beatitudinem namque non est necessarium videri aliquid aliud ut objectum quod; si enim mente concipiamus aliquem videre Deum solum, ita ut non videat se videre, ille foret beatus essentialiter, haberetque delectationem beatificam, & tamen non delectaretur de visione, cum enim sit actus appetitus non potest versari circa rem ullam ut circa objectum, nisi illa supponatur cognita, ergo solus Deus, & non visio est objectum immediatum illius delectationis, quæ præcisè sequitur ex visione beatificâ, patet consequentia, quia nihil potest esse objectum quod delectationis, quæ sequitur ex aliqua cognitione, nisi id quod est objectum, quod, ejusdem cognitionis, voluntas etenim quæ est principium talis delectationis, non potest ferri, vel hoc vel alio quocumque actu, nisi in objectum cognitum.

IX. Tertium hujus sententia argumentum ducitur ex delectatione secuta ad visionem.

Nihil movet re voluntatem posse, nisi quod cognoscitur.

Dices, potest visio cognosci ut objectum quod aliâ cognitione reflexâ. Contra: talis cognitio reflexa non est necessaria ut quis sit verè beatus, neque delectatio, quæ habetur de visione cognoscitur, ad illam enim sequitur, sed si cognoscatur, per aliam cognosci necessariò debet. Deinde quando quis delectatur de re aliqua creatâ, quam cogitat, hæc delectatio nullo modo habet pro objecto quod, delectationem ipsam, nec cogitationem, sed solum rem cogitatam, vel præsentem in cogitatione, ergo similiter delectatio de Deo viso nullo modo habet ut objectum quod visionem, sed solum Deum. Brutum etiam delectatur de colore viso, quia habet pro objecto colorem visum, & nullo modo ipsam visionem, ergo similiter beatus, qui delectatur de Deo, habet pro objecto Deum tantum, & non visionem.

X. Quid si visio, quamvis non directè, reflexè tamen cognoscatur per aliam cognitionem.

SECTIO SECUNDA.

Resolvitur questio circa immediatum objectum Spei.

SUPPONENDUM ex alibi dictis, respectu I. amoris concupiscentiæ duos distingui solere. Duo hic notandi sunt fines, quorum alter dicitur, *cujus gratia*, & est bonum concupitum, alter finis *cui*, estque persona cui res aliqua concupiscitur. Rursus finis *cujus gratia* subdividitur in finem *qui*, estque ipsum bonum concupitum, ut est pecunia, & in finem *quo*, qui est adeptio, ratione ejus, finis, *qui* conjungitur nobis, & sit bonum nostrum, ut est possessio pecuniæ; appellaturque finis *quo* non

non

Tom. II.

non respectu affectus concupiscentiæ, quasi non sit per eum volutus, ut quod, sed respectu finis qui quia est id quo possidetur, & conjungitur.

II.

Finis qui & quo non habet finem totalem constituens.

Relicto ergo primo fine cui, quia ad hanc difficultatem non pertinet, reliqui duo non comparantur inter se ut duo fines integri, neque ut duo objecta, aut bona totalia, sed ut constituentes unum integrum finem, unum objectum & bonum totale, ut patet in exemplo posito, nam nec pecunia sine possessione, nec possessio sine pecuniâ est nobis bona, atque adeo neutra sine altera habet rationem finis aut objecti quod, respectu affectus concupiscentiæ.

III.

Visio inter Spem & Deum non est objectum quod, sed quo.

Hinc fit visionem non esse mediam inter Spem nostram & Deum, ut integrum objectum quod, sed ut possessionem & adeptionem objecti, & ideo non tollit quin Deus etiam sit objectum immediatum, ad hoc namque oportet eam esse mediam, ut objectum integrum: unde cum Deus & visio non distinguantur inter se ut duo objecta totalia respectu Spei, habere inter se nequeunt ordinem in ratione objecti proximi & remoti, quia huiusmodi ordo supponit distinctionem.

IV.

Objectum creatum & increatum possit unum finem constituere.

Dices: Deus est bonum increatum, visio quid creatum, ergo non possunt constituere unum bonum, aut objectum. Respondetur negando consequentiam, non enim constituunt hoc bonum eadem ratione, sed Deus ut ipsum bonum quod principaliter concupiscitur, visio autem ut ejus possessio & adeptio, qui actus noster esse debet, & quid creatum.

V.

Deus ut objectum immediatum reddit nos beatos.

Prima conclusio: Deus ut beatitudo objectiva, & quæ tanquam objectum reddit nos beatos, est objectum immediatum Spei Theologicæ: ita Doctores communiter in 3. d. 26. ubi Scotus quæst. 1. S. Bonaventura quæst. 2. & 3. Carthusi. quæst. 1. & 1. d. 1. quæst. 4. qui sententiam Durandi irrationalem vocat, & contrariam communi Doctorum. Med. 1. 2. quæst. 11. art. 3. ad 4. Caietanus hic, art. 5. Valentia punct. 1. Suarez & Vasquez infra citandi, & colligitur ex illo Genes. 15. vers. 2. Ego merces tua magna nimis; cum enim spes versetur circa mercedem & præmium, benè sequitur Deum, qui secundum se est præmium nostrum, esse objectum Spei. Unde Sanctus Augustinus 12. de Civitate, capite ultimo, ait: Præmium virtutis erit ipse, qui virtutem dedit ei, cui seipsum, quo melius & majus nihil possit esse, promissit. Item ad Hebræos 6. vers. 19. Habemus Spem incedentem usque ad interiora velaminis, id est usque ad ipsum Deum, qui est nostra beatitudo objectiva, & nunc explicata est: juxta illud: Ut spes vestra esset in Deo, vel in Deum, ut habet alia lectio 1. Petri 1. vers. 21.

VI.

Spes est virtus Theologica, scilicet objectum ejus immediatum est Deus.

Probatur conclusio primò ex iis quæ infra dicentur, Spem scilicet esse virtutem Theologicam, talis enim esse non potest, nisi immediatum illius objectum sit Deus, nam mediâtè versari circa Deum ad hoc non sufficit, alioquin si quis amaret visionem beatam propter ejus pulchritudinem, diceretur habere virtutem Charitatis, cum mediâtè versetur circa Deum; & religio esset virtus Theologica, quia licet objectum immediatum sit culus Dei, mediatum tamen est ipse Deus, & qui desideraret habere actum Fidei, eliceret desiderium Theologicum, mediâtè siquidem tenderet in Deum, qui est immediatum objectum Fidei, quæ tamen omnia falsa sunt, & contra communem Doctorum sententiam. Confirmatur: Nostra siquidem beatitudo objectiva, & finis ultimus qui, non potest consistere in aliquo

David ostenditur objectum immediatum Spei, ut est Virtus Theologica, debere esse Deum.

creato, ut concedunt omnes, ergo objectum gaudii beatifici non potest esse sola visio, atque adeo neque etiam Spei, quæ circa eandem beatitudinem versatur.

Secunda conclusio: Etiam beatitudo formalis, seu actus ipse creatus videndi, qui nos reddit formaliter beatos, pertinet ad objectum formale quod Spei, idque immediatè, cum non præsupponat aliquid, quod prius terminet Spem, ita Capreolus in 3. d. 26. quæst. 2. art. 3. ad argumenta Durandi: contra secundam conclusionem, Valentia Disp. II. quæst. 1. punct. 1. §. Nos verò, & Vasquez 1. 2. d. 15. cap. 3. & 4. ubi licet præcipuè loquatur de objecto delectationis in patriâ, idem tamen supponit dicendum de objecto Spei.

Probatur primò auctoritate Divi Thomæ, qui art. 2. supponit Spem attingere Deum innitendo ejus auxilio ad consequendum bonum speratum: ex quo sic arguo: Bonum ad quod consequendum datur hoc auxilium, non est solus Deus, sed etiam visio beatifica, & actio qua illud adipiscimur, ergo objectum Spei non est solus Deus, sed simul cum visione; patet consequentia, quia bonum obtinendum appellat D. Thomas bonum speratum, id est objectum, quod speramus: Antecedens probatur, auxilium quippe hoc non datur immediatè ad ipsam formalem adeptionem, quæ est visio, sed ad opera, quæ in viâ ex dispositione Dei ad consequendum terminum requiruntur, terminus autem ad quem via nostra ordinatur, non est Deus ut sic, sed ut à nobis adipiscendus, quam rationem formaliter ingreditur ipsa adeptio, seu visio, ergo.

Probatur conclusio secundò; objectum namque divinæ promissionis non est solus Deus, sed etiam visio beatifica, ergo & objectum Spei, id enim speramus quod Deus promissit: Antecedens probatur, id etenim quod Deus promissit, est totum hoc, futuros nos esse beatos, ergo promissit visionem beatificam, à qua tanquam à formâ habent beati formaliter, quod sint tales. Confirmatur: Totum id respondet nostris meritis tanquam præmium, ergo & Spei tanquam objectum quod, patet antecedens, id enim quod alicui in patriâ, in præmium suorum meritorum confertur, est quod sit formaliter beatus, hoc autem habet formaliter per visionem, ergo.

Tertiò probatur, si enim aliqua ratio faveret oppositæ sententiæ, maximè ea quam assignat Caietanus loquens de delectatione, nempe Deum esse finem ultimum, & visionem solum se habere ut causalitatem finis, quæ dicitur finalizatio, vel tanquam conditionem sine qua non: sed neutrum horum convenit visioni, ergo: Minor probatur, nam in primis visio non est finalizatio Dei, quia non intelligitur ut procedens ab eo secundum quod habet rationem finis, ut intelligitur omnis causalitas respectu suæ causæ, sed terminatur ad Deum ut possessio & adeptio ipsius. Deinde neque est conditio sine qua non requisita ex parte objecti, Dei scilicet, ut sit bonum nostrum, cum hoc modo sit potius objectum quod, tum quia esse bonum nostrum est de ratione formali objecti Spei, tum quia per visionem dicitur Deus fieri bonum nostrum tanquam per possessionem ejus, possessio autem seu adeptio boni concupiti ut statim dicam, est objectum quod affectus concupiscentiæ.

Ultimò probatur: Objectum quod amoris concupiscentiæ, non solum est bonum principaliter concupitum, sed etiam adeptio ejus, seu possessio, ergo

VII. Visio etiam Spei ad objectum formalem immediatum Spei.

VIII. Auctoritate D. Thomæ ostenditur visionem esse objectum immediatum Spei Theologica.

IX. Objectum Spei idem est, quod est objectum divinum promissionis.

Per visionem habent beati formaliter quod sint tales.

X. Quod Deus sit finis ultimus, non obstat quia minus illum etiam suo modo ingreditur visio.

Visio ad Deum terminatur ut ejus adeptio, & possessio.

XI. Ex amore concupiscentiæ, ita in genere

re, arguitur ad actum Spei.

ergo objectum Spei non solum est Deus, sed etiam visio, Spes quippe pertinet ad amorem concupiscentia, & visio est realis adeptio & possessio Dei. Antecedens probatur, tum quia adeptio conducit ad consequendum bonum concupitum, non minus, imo magis quam medium ad consequendum finem, ergo habet rationem boni respectu concupiscentis, saltem sicut medium, licet non sit medium quod ordinatur ad adeptionem, cum sit ipsa adeptio.

SECTIO TERTIA.

Solvuntur argumenta circa immediatum objectum Spei.

I. Inter finem qui & quo nulla intercedit prioritas.

AD primum argumentum Durandi: Jam constat ex nostra suppositione initio Sectionis praecedentis positam, non esse inter illa duo ultimam prioritatem, sed utrumque Deum scilicet & visionem constare unum objectum, & finem integrum.

II. Amari nequit Deus propter nos ut propter ultimum finem.

Ad confirmationem: Respondeo primo ex Valentia hic, parte 1. ad 1. Durandi, negando minorem; licet enim Deus non possit amari amore concupiscentia propter nos, ut propter ultimum finem, potest tamen amari a nobis ita ut ipse sit ultimus finis, quem nobis appetimus, ut nos perficiat, & hoc modo talis amor non est inordinatus, quia per illum non referimus Deum ad nos ipsos tanquam ad ultimum finem, sed potius volumus & speramus eum, qui est ultimus finis noster, ut nos perficiat. Pro cuius explanatione advertunt bene aliqui, omne bonum, etiamsi sit summum, & finis ultimus esse alicui bonum, ideoque ordinari potest ad aliud ut ad finem cui, quia est ejus bonum ejusque perfectivum, non tamen potest ordinari ad aliud ut ad finem cuius gratia, quia id quod ordinatur ad aliud ut ad finem cuius gratia, est medium respectu illius, & ita esset perversio ordinare Deum, qui est ultimus finis omnium, ad aliquid aliud, ut ad finem cuius gratia, quia sequeretur ultimum finem fieri medium respectu alterius. Hac vero ratio non habet locum in Deo, cum ordinatur ad aliud, ut ad finem cui, quia, ut optime notavit Scotus in 3. d. 26. quaest. unica, §. Ad quaestionem igitur, non ordinatur ad talem finem, ut ad summum bonum, vel perfectionem suam, sed potius ad perficiendum ipsum, sicut aliqui dicunt substantiam ordinari ad accidens, ad ipsum scilicet sustentandum. Hinc non habet Deus rationem medii respectu nostri, sed potius ultimi finis, quia est volitus a creatura, ut ultimus finis, & summum illius bonum. Pro quo etiam videri possunt quae dici solent 3. parte, quaest. 1. art. 3. ad explicandum quo pacto sit intelligendum Verbi Incarnationem fuisse ordinatam ad nostram salutem ut ad finem.

Omne bonum, quodcunque deum illud si, est alicui bonum.

Deum appetimus ut aliquid a quo perficiamur.

Deus est summum nostrum bonum, & finis ultimus.

III. De bono a nobis distincto non delectamur nisi ratione alicuius illud nobis conjugentis.

Ad secundum nego minorem: ad probationem concedo debere esse aliquid, quod vel sit actio, vel habeat modum actionis conjugentis, quod dico propter pecuniam, vel agrum exempli gratia, quae nobis conjuguntur ratione possessionis, quae non est proprie actio, imo nec quid realiter inhaerens, sed vel denominatio extrinseca, vel quid morale conveniens nobis secundum moralem existimationem, ut in honore, qui est in honorante, & in fama, quae est in ex-

trinseco subjecto, & sit praesens per relationem ad eum, ad quem pertinet. Debet ergo esse possessio vel moralis, vel per actum vitalem, vel aliquid aliud quod sit sufficiens conjunctio, attentam naturam boni concupiti. Nego tamen talem actionem seu possessionem solum habere rationem immediati objecti, ratio est, quam supra assignavimus, quia scilicet actio, qua nobis conjugitur bonum, & qua fit bonum nostrum, comparatur cum tali bono ut finis quo, cum fine qui, & constituit cum eo unum finem totalem & integrum, ideoque licet videatur intercedere, inter nos & illud bonum, re tamen vera non intercedit, nec impedit quo minus illud bonum sit immediatum objectum amoris concupiscentia, & Spei.

Bonum ali- quod variis modis potest nobis conjugi.

Res est ejus, possit esse unum integrum finem conjugunt.

Ad confirmationem de timore & tristitia damnatorum respondeo, sicut objectum totale delectationis beatorum, ut statim dicam, est Deus visus, ita ut delectatio immediate attingat & Deum & visionem, sic etiam objectum totale tristitia damnatorum est Deus non visus, seu privatio hujus summi boni, quod est Deus visus, ita ut tristitia immediate attingat Deum, ut subest privationi visionis.

IV. Quidnam sit objectum totale tristitia damnatorum.

Neque contra hoc habet vim quod objici possit, Deum scilicet secundum se non esse nobis malum, & consequenter nec immediatum objectum tristitia, licet namque Deus praecise sumptus secundum se non possit intelligi ut malus nobis, hoc tamen objectum, nempe Deus non visus, malum est damnatis, & praecipuum malum, scilicet damni, quod est carentia boni, quo ob suam culpam privantur. Timor etiam in via pro objecto immediato hoc totum habet, scilicet Deum non visum, & differt a tristitia, quia tristitia respicit privationem ut praesentem, timor vero ut futuram, in quo similitudinem habet cum Spe.

V. Hoc objectum, nempe Deus non visus, est malum damnatis.

Quomodo timor differat a tristitia.

Ad tertium respondeo non esse opus, ut objectum Spei sit futurum secundum suam entitatem: aurum enim, quod ab Indiis speratur advehendum, jam praexistit; sufficit ergo quod sit futurum secundum possessionem, & sic Deus est objectum Spei, in quantum scilicet est bonum per visionem possidendum; ex quo non sequitur quod visio sola sit objectum Spei, sed Deus per visionem possidendus, sicut nec sola possessio auri est objectum Spei humanae, sed aurum possidendum, licet ipsa visio & possessio sperentur tanquam id quo finis est possidendus.

VI. Non requiritur ut bonum speratum sit futurum secundum suam entitatem.

Ad confirmationem dico, desperationem habere pro objecto totum hoc, Deum non fore obtinendum per visionem, ita ut feratur etiam ad ipsum Deum. Ad loca illic citata respondeo, intelligenda esse de objecto Spei, & sine ut est res, non secludendo tamen finem ut adeptionem, quae est visio.

VII. Quidnam sit objectum desperationis.

Ad argumenta secunda sententiae, & primo ad id quod ex Divo Thoma adducebatur, dico ad efficacitatem illius rationis sufficere, quod Deus, qui est infinitus pertineat intrinsece ad objectum Spei immediatum, quod etiam sufficit ut sit virtus Theologica.

VIII. Deus intrinsece spectat ad objectum immediatum Spei.

Ad secundum nego antecedens quoad finem nostrum integrum, respectu amoris concupiscentiae; utraque autem probatio solum convincit Deum secundum se esse finem ultimum qui, sive ut rem, non autem convincit de fine ultimo ut est adeptio, quod satis ex probatione nostra conclusionis constare potest. Ad confirmationem nego

IX. Non solum Deus, sed etiam visio ingreditur finem nostrum ultimum.

nego

Tom. II.

Deum visus est summum bonum nostrum.

nego etiam antecedens, quia licet Deus ratione suae bonitatis intrinseca sit in se summè bonus, non tamen est bonum nostrum ut actu conveniens nobis, nisi actu nobis conjungatur, quod in patria fit per visionem. Ad probationem concedo ideo visionem esse nobis bonam, quia per eam ut adeptionem fit, ut Deus, qui in se summè est bonus, sit bonum nostrum, id est actu nobis conveniens: & idem proportionaliter est dicendum in exemplo de cibo & actu gustandi ibi adducto: itaque cum dicimus Deum per visionem esse bonum nostrum, non significamus ei addi aliquam bonitatem, in ordine ad nos, sed solum addi hoc quod est esse actu bonum nostrum, vel nobis conveniens. Cum autem Deus Abrahamæ dixit se futurum ejus mercedem, aut sensus est, ego tibi mercedem accumulatissimam referam, unde Abraham respondit: Domine Deus quid dabis mihi: vel sensus esse potest formalis, & tunc in illa promissione adeptio & possessio ejusdem boni includitur, sicut si mercenario fieret promissio de pretio pro suo labore, includeretur possessio ejusdem pretii.

Illorum verborum, Ego sum merces tua magna nimis, duplex esse potest sensus.

X. Delectatio orta ex visione beatifica, non Deum solum, sed etiam visionem habet pro objecto.

Ad tertium nego antecedens quoad delectationem de objecto adaequato. Ad primum medium in contrarium Respondeo art. 1. ait: visionem cognosci, sive quia actus potentiae immaterialis virtute reflectit supra se, & quando directè tendit in objectum, virtuali reflexione tendit in seipsum, ita ut visio in beatis duplex munus praestet respectu delectationis scilicet & objecti quod, in quantum est adeptio Dei, & conditionis sine qua non, in quantum est cognitio sui ipsius, sive quia cognoscitur per aliam cognitionem expressè reflexam, quae aequè inseparabiliter sequitur ad visionem ac ipsa delectatio, & sicut non potest voluntas beati intellectum avertere à cognitione Dei, ita neque à cognitione suae visionis, eum in hujusmodi suspensione non reperiatur ratio boni, saltem juxta potentiam ordinariam. Neque delectatio quae habetur de visione ita cognita est distincta ab ea quae consequitur ad visionem ut est adeptio Dei, quamvis verum sit delectationem hanc distingui ab aliâ delectatione, quae habetur de bonis Dei ut sunt bona ipsius, quae pertinet ad amorem amicitiae, & ad quam visio non concurrat ut adeptio & ex consequenti neque ut objectum quod, sed solum ut conditio sine qua non.

Datur cognitio vel formaliter vel virtualiter reflectens supra visionem.

Duplex distingui debet delectatio de Deo.

XI. Bruto per visionem conjungitur color, quando de illo delectatur.

Ad exemplum de bruto, nego antecedens, color siquidem eo casu conjungitur bruto per visionem tanquam per adeptionem, & ideo necesse est visionem esse objectum quod suae delectationis, & ad hoc satis est visionem cognosci ab eo sensu interno, ad quem pertinet cognoscere operationes sensuum externorum, quod tribui à Philosophis solet sensui communi.

SECTIO QUARTA.

Quae sit ratio formalis, sub qua Spes ut distincta ab aliis virtutibus suum objectum respicit.

I. Dicunt aliqui Deum sub ratione ardui esse objectum formale Spei.

PRIMUS dicendi modus est objectum proprium Spei ultimò constitutum cum sua ratione formali sub qua, esse quidem Deum visum, non sub ratione boni, sed sub ratione ardui, excellentis, & gloriosi: ita Divus Bonaventura

in 3. d. 26. art. 7. quaest. 4. Durandus ibidem quaest. 3. num. 6. quoad rationem sub qua, & Richardus art. 4. quaest. 1. quamvis dicat arduitatem non consistere in difficultate quoad adeptionem, sed in excellentiâ bonitatis.

Ratio, quam suae opinionis reddunt hi auctores, est: ad hoc namque infunditur nobis Spes, ut per illam mens erigatur ad superandam arduitatem, quae reperitur in consecutione finis, quem intendimus. Confirmatur, nam hac conditione addita bono ut differentiâ essentiali limitante, intelligitur sufficienter constitutum proprium Spei, ergo &c.

Secunda sententia est, Deum sub ratione misericordiae, liberalitatis & potentiae esse objectum Spei. Fundamentum hujus sententiae sumitur ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 6. ubi ait peccatores convertendo se ad divinam misericordiam, in Spem erigi, ergo motivum formale sperandi est divina misericordia. Hinc saepe in Scripturâ Spes nostra tribuitur promissionibus Dei: Psalm. 118. Respondebo exprobrantibus mihi verbum, quia speravi in sermonibus tuis, & rursus: Memor esto verbi tui servo tuo, in quo mihi Spem dedisti. Divus Thomas etiam quaestione unicâ de Spe, quae est 7. de spirit. creatoris art. 1. ait: Sicut formale objectum Fidei, est veritas prima, per quam sicut per quoddam medium assentimur eis, quae creduntur, quae sunt materiale objectum Fidei; ita etiam formale objectum Spei est objectum divinae potestatis (intellige saltem praesuppositivè, ut infra) propter quod tendit motus Spei in bona sperata, quae sunt objectum materiale Spei.

Probatur secundò: quantumcumque enim quis sit potens conferre bonum, si non sit liberalis, & misericors, non poterit res illa ab eo sperari, quia non necessariò facit omne quod potest, sed quae liberè statuit, vel promittit, & è contra licet sit liberalis, si non sit potens conferre, non poterit ab illo aliquid sperari, ergo Deum esse liberalem & potentem ad conferendum id quod speratur, est objectum Spei, quod ex utroque coalescit, sicut in materiâ de Fide dixi veracitatem ex scientiâ & bonitate consistere: non est autem potens Deus hujusmodi bona conferre, nisi prout est omnipotens, ergo.

Tertia sententia est aliorum, qui aiunt Deum sub ratione justitiae & fidelis esse objectum formale Spei. Fundamentum est, quia collatio beatitudinis est corona Justitiae, & praemium laborum, quod promittit Deus, qui non mentitur, ergo motivum sperandi beatitudinem est Justitia, quae Deus unicuique dat secundum merita, & fidelitas, per quam promissa complet.

Quarta sententia eorum est, qui putant hoc objectum esse Deum ut summum bonum nostrum, amabile amore concupiscentiae, & quasi in amantissimum commodum: ita Scotus in 3. d. 26. quaest. unicâ, §. Ad quaestionem vero, ubi propterea docet ex Divo Anselmo de casu Diaboli. c. 4. actum Spei esse desiderium voluntatis prout habet affectum commodi, id est prout respicit Deum non ut est bonus in se, sed ut bonum est, & quasi commodum nostrum. Idem docet Gab. quaest. unicâ, art. 1. §. Pro quo nota: & art. 2. in probatione 2. & 3. conclusionis, Major 3. d. 23. quaest. 1. Almai in principio moral. tractatu 2. cap. 7. Medina 1. 2. quaest. 62. artic. 3. Suarez 3. parte, tom. 1. quaest. 7. in com. art. 4. ante disput. 19. & docti quidam recentiores. Imo Divus Thomas art. 6. ubi in hoc distinguit Spem à Charitate,

II. Ratio cur affirmet nonnulli in Funda Spei ad superandam difficultatem.

III. Plurimè alii Deum sub concepta misericordia constitutere objectum formale Spei.

Probatur ex Concilio Tridentino.

Dicitur quoddam S. Thoma.

IV. Potentia sit liberalitate, & liberalitas sine potentia non proficit.

V. Asserunt nonnulli Deum ut justum & fidelem esse objectum formale Spei.

VI. Dicunt alii Deum ut summum bonum nostrum constitutere hoc objectum.

Differentia inter Spem & Charitatem à Divo Thoma assignata.

à Charitate, quòd Charitas unit hominem Deo, Spes verò facit tendere in Deum ut est quoddam bonum possidendum à nobis.

VII. Ratio formale Spei esse debet bonum ali- quod alliciens voluntatem.

Ratio hujus opinionis est primò, quia objectum Spei esse debet aliquod bonum, à quo alliciatur voluntas ad superandum difficultatem, quæ in illius consecutione reperitur, & consequenter versari non potest circa arduum vel difficultatem in obtinendo, ita ut ea sit ratio formalis, cum hoc potius habeat rationem mali, & consequenter non potest esse primum movens voluntatem ad superandum difficultatem, sed potius deterreret, unde propter talem difficultatem potest voluntas illud bonum respicere; debet ergo esse aliquod bonum alliciens & non creatum, eo quod Spes virtus sit Theologica, ergo increatum, & Deus, Deus autem non potest esse objectum Spei, ut bonum in se, quia sic est bonum specificans Charitatem, ergo ut est bonum nobis: patet consequentia, Spes siquidem & Charitas sunt duæ virtutes distinctæ, & consequenter cum utraque Deum respiciat, assignanda est aliqua inter eas distinctio ex parte objecti formalis, quæ non potest esse alia, nisi illa duplex ratio bonitatis in Deo, ergo.

VIII. Tandem dicunt alii, Deum non peculiariter ratione, sed prout ab omnibus perfectionibus abstracti, esse objectum formale Spei.

Quinta demum sententia est Vasquez 1. part. tom. 1. d. 84. cap. 1. & tom. 2. d. 235. cap. 4. & 1. 2. tom. 1. disp. 15. cap. 1. & præcipue 3. part. tom. 1. d. 43. cap. 2. num. 6. & aliorum Recentiorum, qui licet cum prædictis in eo conveniant quod objecta sperata vocent objecta materialia, rationem tamen formalem dicunt esse Deum, non secundum misericordiam, liberalitatem, vel aliam specialem rationem, sed prout est is à quo beatitudinem supernaturalem speramus; sicut enim inquirunt, Charitas fertur in bonum divinum, & pulchritudinem, non quæ ex speciali aliqua perfectione, sed quæ ex omnibus confurgit, ita Spes fertur in Deum, ut ab ipso speramus, non propter unam vel alteram rationem, sed prout à suis divinis perfectionibus habet ut ab ipso jure sperare possimus.

IX. Cur nullam peculiarem Dei perfectionem pro objecto formale Spei statuendam existimant hi auctores.

Ratio autem cur hi Auctores nullam specialem assignandam putant perfectionem, ea esse videtur, quia si aliqua specialis, liberalitas, exempli gratia, assignetur, eodem modo assignari posset fidelitas, vel justitia, vel misericordia, quæ non minus sunt principia bonorum, quæ à Deo habemus, quam liberalitas, ex quo fieret tot esse posse Spes, virtutes Theologicas essentialiter distinctas, quot possumus considerare in Deo perfectiones formaliter diversas, quæ sunt principia bonorum, quæ à Deo speramus, quælibet siquidem illarum sufficeret ad virtutem constituendam. Quam rationem satis convincere existimo trium priorum sententiarum falsitatem. Harum omnium opinionum fundamentis satisfaciet infra, Sectione sexta.

SECTIO QUINTA.

Declaratur in quo ratio formalis Spei Theologica consistat.

I. Ratio sub qua objectum terminat actum Spei, est esse acquisibile à Deo.

PRIMA Conclusio: Ratio formalis sub qua objectum immediatum terminat actum & habitum Spei, est esse acquisibile per vires acceptas ex auxilio Dei, & à Deo. Probatur primò auctoritate D. Thomæ, qui hic, art. 1. dicit bo-

R. P. Comptoni Theol. Schol. Tom. II.

num quod speramus terminare actum Spei nostræ in quantum est possibile nobis per divinum auxilium; & art. 7. vitam æternam ait esse objectum Spei, ut ad eam possimus pervenire per divinum auxilium: quæstione etiam sequenti art. 2. asserit objectum principale Spei esse beatitudinem æternam, secundum quod est possibile haberi ex auxilio divino, id est à Deo; neque enim cum aliis existimo Deum solum ingredi rationem formalem, vel præcisè ut est dans beatitudinem, vel cum aliis præcisè ut præbet auxilia ad bona opera, quibus eam promeremur, sed ut ab eo beatitudinem quomodocumque, assequimur, & alia in ordine ad ipsam.

In quo juxta Doctorem Angelicum sita sit ratio formalis objecti Spei.

Secundò probatur: Communis namque ratio sub qua respectu affectus prosecutionis in genere, consistit in appetibilitate quæ convenit objecto secundum se quasi ad modum allicientis ad prosecutionem; ergo etiam specialis ratio sub qua respectu particularis affectus prosecutionis, scilicet Spei, sita est in speciali modo appetibilitatis, qui explicatur per esse acquisibile à Deo, & per divinum auxilium: patet consequentia, sicut enim ratio sub qua respectu prosecutionis in communi explicatur per ordinem ad prosecutionem in communi, & juxta ejus exigentiam, ita etiam ratio sub qua respectu particularis prosecutionis, scilicet Spei, explicari debet in ordine ad prosecutionem peculiarem, & juxta ejus exigentiam, cum ergo affectus Spei versetur circa suum objectum ut possibile obtineri per divinum auxilium, ut conclusione sequenti probabo, in eo constituenda erit ejus ratio sub qua, quòd objectum sit acquisibile per divinum auxilium.

II. Communis ratio sub qua convenit objecto prout est alliciens ad prosecutionem.

Spes versatur circa suum objectum ut est possibile haberi per divinum auxilium.

Secunda conclusio: Deus ut conferens nobis beatitudinem, & auxilia ad eam requisita, seu beatitudo nostra ut à Deo obtinenda, & quæ ad eam prærequiruntur, est objectum adequatum Spei quoad rationem objectivam, seu motivum formale, cui innititur Spes, sicque nec Vasquez adequatam rationem objectivam assignavit in eo quod sit bonum à Deo obtinendum, neque rectè moderni aliqui, ut se illi opponant, asserunt solum bonum obtinendum pertinere ad primariam rationem objectivam, non autem causam efficientem, & media, per quæ obtineatur.

III. Declaratur in quo ratio formalis adequata Spei Theologica consistat.

Verius itaque existimo, ad primariam rationem Spei tanquam proprium ipsius conceptum pertinere, ut animus propter Deum auxiliatorem & datorem ipsi innitens se erigat ad sperandum; sicut propter ipsum dicentem se erigit ad credendum ea, quæ alioquin non crederet. Unde in divinis literis sæpè dicitur Spem nostram niti Deo; sic Psalm. 90. Quoniam tu es Domine Spes mea, & alibi: Spera in Deo, id est, innitere illi ut auxiliatori, & datori boni quod speratur, hoc verò non materiale objectum, sed motivum formale denotat: nec se habet extrinsecè auxilium Dei, sed sicut veracitas in Fide.

IV. Ad Spem pertinet, ut qui Deo auxiliatori & datori innitens erigatur ad aliquid profectendum.

Probatur hoc primò auctoritate Concilii Tridentini sess. 6. de Justificatione cap. 13. ubi dicitur: Tame si in Dei auxilio firmissimam Spem collocare & reponere omnes debent, &c. quo nihil clarior dicitur ad significandum auxilium divinum, & Deum ut causam efficientem esse fundamentum cui Spes innititur.

V. Probatur auctoritate Concilii Tridentini.

Secundò ostenditur ratione, & præcipue quod hoc sit speciale in Spe, quia dum aliarum virtutum effectus & objecta explicant Theologi, non meminerunt causæ efficientis, vel mediæ, quibus assequantur homines bonum, quod intendunt,

VI. In solâ Spe explicandâ mentionem faciunt Theologi causæ efficientis & mediæ.

ceps est divinæ naturæ per gratiam, ad ipsos etiam peccatores propter Deum amandos, ut dicitur infra Disp. 36. sect. 1. & 3. ita quærimus an Spes se extendat ad alia objecta præter beatitudinem.

III. Certum est primò, bona corporalia, seu corporis non posse propriè & perfectè sperari virtute Spei Theologicæ, nisi prout dicunt ordinem ad spiritualia, ipsisque deserviunt: sicut enim divitiæ v. g. vel sanitas non petuntur à Deo, nisi in ordine ad animam, ita neque per Spem nisi sub hac ratione sperari possunt: si autem prudenter credantur fore utilia ad adeptionem supernæ felicitatis, rectè poterunt sperari: ita D. Thom. art. 2. ad 2. ubi Bannez, Aragon, & alii.

IV. Probatur: Ista enim licet à Deo in oratione Dominicâ petuntur sub hac ratione, juxta sanctum Augustinum supra, ut scilicet, *Hu sufficien- ter adjuti sempiterna fiducialius appetamus*; ut ait Ecclesia, ergo & sperari possunt, cum spes & fiducia maximè requirantur, ut oratio sit perfecta.

V. Certum est secundò, licet Spes primariò versetur circa beatitudinem animæ, posse tamen versari circa resurrectionem corporis, & ejus gloriam; quòd enim hæc sit objectum materiale Spei, dubitari non potest, cum passim in Scripturâ habeatur, & Job. cap. 19. v. 25. dicat: *Scio quòd in novissimo die de terrâ surrecturus sum, & in carne meâ videbo Deum meum: reposita est hac spes mea in sinu meo; & habetur in Symbolo Nicæno, Expecto resurrectionem, & vitam venturi seculi.* Ratio est quia beatitudo corporis est nobis à Deo promissa, ut constat Joan. c. 6. & pertinet ad complementum beatitudinis animæ, licet non sit immediata possessio Dei, & consequenter ad materiale objectum spectat, non ad formale, cum sit potius complementum illius, & ideo propter illud speratur.

VI. Dicendum tertio, remissionem peccatorum & auxilia omnia ac media necessaria ad consequendam salutem, posse sperari ut objectum materiale Spei, modò exiis sint, quæ omnibus concedi solent, imò & specialia quædam, modò prudenter existimentur conducere ad æternam salutem. Prior pars constat, ea quippe omnia per se requiruntur ad formale objectum, & consequenter ad illud ex se ordinantur, promittuntur etiam à Deo, ergo qui efficaciter sperat beatitudinem, sperare quoque debet à Deo media & auxilia, sine quibus obtineri non potest. Unde Trident. supra, dixit peccatores per Spem erigi ad veniam consequendam, quia est peccatori medium necessarium ad beatitudinem: hæc autem omnia dicuntur materialia objecta, ut rectè Divus Thomas hic, art. 2. quia non sperantur primariò & propter se, sed ut subsunt formali, vel ut danda à Deo propter beatitudinem, seu Deum ipsum.

VII. Dixi quædam etiam peculiaris auxilia sperari posse, si prudenter existimentur conducere ad beatitudinem, & ita cadere sub objecto formali Spei; si enim quis peteret rem aliquam extra communem ordinem, & soli Virgini vel Apostolis concessam, talis esset potius imprudens, & præsumptuosa petitio, nec Spes Theologica ad eam concurreret, nisi fortè esset specialiter alicui à Deo promissum, tunc enim sperari posset, ut constat ad Rom. 4. ubi dicitur Abrahamum in ultimâ suâ & uxoris senectute sperasse semen suum multiplicandum à Deo sicut stellâs

P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. II.

cæli, & arenam maris, quamvis hoc non esset necessarium ad beatitudinem consequendam, quia scilicet fuerat à Deo promissum. Idem esset de auxiliis abundantioribus, quæ à Deo promittuntur omnibus, qui benè acceptis utuntur, cum illa valdè conducant ad augmentum gratiæ & gloriæ: unde possumus & debemus illa sperare à Deo, inquit Aragon hic, conclusione 3. ex D. Thoma, art. 2. ad 2.

Secunda ergo pars, licet non sit adeo certa sicut prior, sic tamen ostendi potest primò: sint verbi gratia prædicta bona specialia non promissa, vel palma martyrii, vel liberatio ab aliquo morbo, aut gravi tribulatione temporali: quòd hæc sperari possunt colligi videtur ex Dan. 13. ubi Susanna cum judicio sisteretur, dicitur suspensisse in cælum, *erat enim cor ejus fiduciam habens in Deo, & sperabat se liberandam, cum tamen ea liberatio nec esset necessaria ad salutem æternam, nec illi esset promissa: item Psalm. 36. dicitur: Revela Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet: ubi non est sermo de re necessariâ ad salutem, sed de liberatione à quacumque tribulatione, quæ tamen dicitur speranda à solo Deo, ut denotetur sermonem illic esse de Spe Theologicâ.*

Secundò probatur, bona quippe temporalia ut diximus, possunt esse objectum Spei, in quantum conducere possunt ad beatitudinem, ergo & prædicta beneficia specialia, bona enim temporalia nec sunt necessaria, nec à Deo fidelibus promissa, imò sæpè quis salutem temporalem sperat, quam Deus decrevit illi non conferre, ergo sufficit quòd prudenter existimentur conducere ad salutem æternam, ut à Deo sperari possint. Denique probatur, quia quòd quis prudenter postulat à Deo, potest etiam prudenter ab eo sperare, sed prædicta bona à Deo prudenter postulantur, ut constat ex usu fidelium, ergo.

SECTIO OCTAVA.

Argumenta quædam contra objecta materialia Spei.

OBJECTES primò: Spes tendere nequit in objectum, nisi Fides illud proponat ut concedendum à Deo, modo per hominem non steterit, sed Fides non potest proponere palmam Martyrii esse mihi concedendam, quantumcumque illam desiderem, quia Deus hoc non revelavit, ergo: Respondeo, objectum formale Spei & media necessaria ad salutem proponi quidem per Fidem, at verò ad sperandum aliquod objectum materiale sufficit quòd illud proponatur per prudentiam supernaturalem: sic enim objectum formale Charitatis proponitur per Fidem, plura verò objecta materialia proponuntur à prudentia, ut v. g. quòd hoc vel illud negotium dignum sit, ut propter amorem Dei geratur.

Objicitur secundò: Spes Theologica est certa; si autem sperare posset prædicta bona esset incerta quia aliquando speraret id quòd Deus decrevit non conferre, etiam si per hominem non steterit. Confirmatur, quia sæpè non apponitur illa conditio, si Deo placuerit, ergo tunc saltem non appetuntur hæc bona per Spem. Respondeo de certitudine Spei latius infra: modò dico certitudinem ejus prout tendit ad objectum formale & media necessaria, & ad promissa à Deo, defumi ex Fide,

Quòd præ-
denter spe-
rari possint
auxilia a-
liquantiora.

VIII.
Quomodo
extraor-
dinaria qua-
dam inter-
dum speran-
tur, non per-
tinentia ad
vitam æter-
nam.

IX.
Declaratur
quòd patet
bona tempo-
ralia sperari
possint à
Deo.

I.
Ad objectum
aliquod ma-
teriale spe-
randum,
sufficit quòd
proponatur
per prudentiam
supernaturalem.

II.
Diverso mo-
do proceden-
dum de qua-
busdam ob-
jectis Spei,
& de aliis
quoad de-
clarandam
ejus certitu-
dinem.

Tom. II.

Non est explicitè necessaria hac conditio, Si Deo placuerit.

ex Fide, & ita esse infallibilem: quoad alia ver objecta defumitur ejus certitudo ex prudent quæ etiam est certa licet dicitur aliquid esse sperandum, quod revera non sit obtinendum, quia adhuc potest prudenter in eo sperando procedi. Ad confirmationem respondeo: Non opus esse in petendis & sperandis hujusmodi donis supernaturalibus semper explicitè apponere conditionem illam: Si Deo placuerit, nam eo ipso quod actus petendi & sperandi sit honestus, quia prudenter existimatur res, quæ petitur conducere ad salutem æternam, jam præsupponitur intrinsicè imbibita ibi talis conditio.

I. Ad proprium actum Spei attingi ab eo debet, non materiale tantum ejus objectum, sed etiam formale.

I. Quæres, an eodem actu, quo quis sperat objectum materiale, possit vel debeat etiam sperare objectum formale, idque explicitè, vel implicitè tantum. Respondeo juxta ea, quæ dixi supra in materiâ de Fide, ad Spem Theologicam requiri, ut eodem actu, quo quis sperat objectum materiale quâ tale, speret etiam objectum formale, & propter illud moneatur ad sperandum objectum materiale, quidquid sit modò an moveri quis possit ad sperandum idem objectum materiale propter intrinsicam, & specialem ejus bonitatem, de quo Sectione sequente.

IV. Obicit. Cum plura objecta materialia habeant diversus specie bonitates, sequi esse diversas specie virtutes Spei.

IV. Objicitur tertio: Ex dictis sequi videtur dari plures virtutes Spei, patet consequentia, hæc enim omnia sperari possunt per Spem Theologicam, non per eandem, ergo per diversas: Minor probatur, bonitas siquidem, quæ relucet in gloriâ corporis exempli gratia distincta est ab eâ, quam habet beatitudo & secundum hanc speratur, ergo ille actus respicit distinctam rationem, ab actu, qui respicit beatitudinem, & consequenter erit distincta Spes, vel saltem ea non habebit unam rationem formalem indivisibilem. Hæc obiectio petit Sectionem sequentem.

SECTIO NONA.

An Spes omnia materialia sua objecta sub unâ indivisibili ratione respiciat?

L. An sperare aliquo modo possimus in Sanctis.

L. Hic etiam dicitur qua ratione liceat fiduciam aliquam in Sanctis reponere, de quo Divus Thomas hic, art. 4. quærens an quis possit sperare in homine: cum enim dictum sit Spem Deo inniti ut efficienti, & concedenti beatitudinem, videndum restat an & quo pacto possit alteri etiam inniti.

II. Error Pelagianorum Spem dicentium inniti Solis virtutis natura.

II. Antequam meam hac in re sententiam proponam: Notandum duos extremos errores in præfenti cavendos, alterum Pelagianorum dicentium Spem nostram inniti nostris meritis & operibus, ex solo libero arbitrio factis, sine gratiâ Dei, & propter illa sola nos posse beatitudinem sperare: Contra quem dictum est Tomo præcedente, in materiâ de gratiâ. Alterum Lutheranorum asserentium, nullo modo Spem beatitudinis inniti nostris operibus, etiam ex gratiâ factis, sed nec invocationi aut precibus Sanctorum, imò magnam injuriam irrogari Deo asserunt, invocando Sanctos, & fiduciam ullam in eorum precibus ponendo.

III. De Fide est Sanctos esse invocandos.

III. Contra hunc etiam errorem disputari solet 1. 2. quæst. 114. art. 3. ubi Vasquez d. 213. cap. 7. & infra quæst. 83. art. 4. in materiâ de Oratione, ubi ostenditur de Fide esse Sanctos esse invocan-

dos, & eorum precibus nos juvari. Videri etiam potest quoad merita nostra Concilium Trident. sess. 6. cap. 16. & can. 26. Quoad Sanctorum erò invocationem sess. 22. cap. 3. & sess. 25. cap. 1 & 2.

IV. Omnia quæ ad hanc veritatem improbandam adducunt hæretici, etsi contra Pelagianos faciant, ipsos tamen non juvant, solum namque ostendunt Spem beatitudinis non esse collocandam in homine, vel in aliquâ aliâ creaturâ, tanquam in causâ primariâ & principali, quæ nos possit ad eam independentem à Deo perducere, quo modo soli Deo confidendum, qui solus sine creaturâ potest beatificare, non tamen probant non posse nos vel in nostris operibus, vel Sanctorum precibus Spem aliquam collocare tanquam in causis secundariis & instrumentis adjutantibus, ac Deum inclinantibus modo statim explicando, de quo optimè Valentia hic, punct. 1. ubi illud fusè ex Scripturâ & Patribus probat.

V. Ratio autem est, Spes siquidem nostra inniti aliquo modo potest iis omnibus, quæ nos ad beatitudinem adjuvant, vel ut causæ, vel ut media, sed talia sunt opera nostra meritoria, & invocationes Sanctorum, ut constat Tobia 4. vers. 12. dum dicitur: Fiducia magna erit coram Deo eleemosyna. Theologi etiam 1. parte docent prædestinationem nostram juvari precibus Sanctorum quoad consecutionem beatitudinis. Hinc Divus Petrus Epist. 2. cap. 1. ait: Satagite ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciat. Quo etiam sensu accipienda sunt verba Divi Augustini, Bernardi, & aliorum Patrum, cum dicunt Beatissimam Virginem esse unicam Spem nostram, & totam rationem sperandi; non enim intendunt ipsam esse causam principalem nostræ Spei, sed ita loquuntur, ut excellentiam intercessionis illius declarent.

VI. Dicendum itaque existimo, Spem Theologicam objecta omnia respicere sub respectu ad beatitudinem, ita ut in omni actu (ut supra dicebam) ipsa beatitudo sit ratio formalis movens & determinans ad omnia alia amanda, quæ propter beatitudinem amantur. Deinde dico, Spem ita Deo inniti, ut ipse sit ratio formalis cur etiam innitatur Sanctis, ita ut si quid in Sanctis speretur, ut ille actus sit Spei Theologicæ, in tantum illis debeat inniti, in quantum innititur Deo propter quem speramus in Sanctis, ut instrumentis ejus principaliter agentis, propter quæ ipse statuit nobis aliquid conferre. Hoc sufficienter probatum est in Sectionibus præcedentibus.

VII. Per hæc constat ad objectionem positam in fine Sectionis præcedentis; bona enim creata dupliciter sperari seu desiderari possunt, primo quantum dicunt ordinem ad beatitudinem & ad illam conducunt: Secundo ut sunt in se aliquid absolute. Primo modo sperantur Spe Theologicâ, secundo modo actu alterius virtutis, illius scilicet, cujus ratio formalis movet, vel si nullius in particulari ratio formaliter attingatur, putant aliqui fore actum alicujus particularis Spei, non Theologicæ, de qua proinde parum curant Theologi.

VIII. Quæret fortè aliquis, an sicut datur habitus distinctus à religione ad Sanctos colendos suo proprio cultu Dulie, & habitus distinctus à Charitate ad amicitiam incundam cum bonis, ita ad detur habitus à Spe Theologicâ distinctus ad sperandum in Sanctis, & ad sperandum alia supernaturalia dona à beatitudine distincta. Quoad primum

nosq. eorum precibus juvari.

In Deo solo tanquam in causâ primariâ & principali ponenda si- ductia.

Quo sensu dicat Patru Beatissimam Virginem esse unicam Spem nostram.

Spes respicit obiecta omnia in ordine ad beatitudinem.

Deus est ratio formalis cur speramus in Sanctis.

Bona creata sperari possunt, & prout conducunt ad beatitudinem, & prout sunt aliquid absolute.

Virtus dicitur peculiaris habitus, qui non sit Spe Theologicæ, ad sperandum in Sanctis.

*Sidatur ta-
li habitus
non Theolo-
gicus, eius
actus raro
erit in usu.*

*Habitus ad
sperandum
alia bona à
beatitudine
distincta non
erit Theolo-
gicus.*

*Cum à Deo
petimus
aliorum salu-
tatem, pos-
sumus eam
sperare.*

*Ex S. Augu-
stino offer-
ditur posse
nos alteri
sperare beati-
tudinem.*

*Bonum al-
terius mo-
vere potest
voluntatem
sicut bonum
proprium.*

*Item obje-
ctum forma-
le habet vo-
luntatem alteri-
us, & sui-
ipsum.*

primum probabile existimant nonnulli, dari hu-
jusmodi habitum. Dico tamen si detur non
fore Theologicum, quia ejus actus non nititur
Deo tanquam primo agenti juxta supra dicta.
Secundò existimo ejus actum raro aut nunquam
futurum in usu, eo quòd fideles quoties Sanctos
invocant, semper ad Deum ut ad primam cau-
sam, ad ipsos verò ut ad Dei instrumenta respi-
ciant, quorum intercessione Deus beneficia con-
ferre consuevit. Quoad secundum, certum est
non fore etiam habitum illum Theologicum, cum
talìa objecta respiciat secundum se & prop-
riam bonitatem, non autem in ordine ad beati-
tudinem ut rationem formalizandi, & licet de-
tur specialis habitus virtutis Theologicæ ad spe-
randum à Deo beatitudinem ut maximum bo-
norum & finem omnium, non tamen ad alia, sal-
tem qui sit Theologicus.

SECTIO DECIMA.

Virum per Spem Theologicam possit
quis sperare alteri beatitudinem?

I. Nil vetat ut
quis sub ali-
quo respectu
alteri speret
beatitudi-
nem.
CONCLUSIO Divi Thomæ art. 3. est, licet
Spes sit propriè & in rigore respectu alicujus
boni pertinentis ad ipsum sperantem, ex suppo-
sitione tamen amoris, quo quis alterum diligit,
& cum tanquam unum moraliter secum reputat,
poterit etiam illi sperare beatitudinem Theologi-
cam: nam sicut per amorem possumus proximi-
s salutem optare, & eam à Deo petere, ita &
per Spem possumus eandem illis sperare: quod
colligi videtur ex Divo Paulo ad Philip. 1. *Consi-
dens hoc ipsum, quia qui capit in vobis opus bonum,
perficiet usque in diem Christi JESU*, id est usque
ad beatitudinem æternam, & ex illo Jacobi ultimo
vers. 16. *Orate pro invicem ut salvemini*; ea
enim qua à Deo petimus possumus sperare ab il-
lo, sed petimus alteri vitam æternam, ergo &
hoc possumus sperare. Hæc communis videtur
Thomistarum opinio.

II. Probari solet hæc sententia: Primò auctoritate
Divi Augustini sermone 11. de verbis Domini
tom. 10. dicentis: *De nemine est desperandum dum
vivit*, ergo supponit posse nos desperare de salute
aliorum, & consequenter etiam de illorum salu-
tate sperare. Et certè, nisi affectus salutis alteri-
us pertineat ad Spem, non facile explicabitur
contra quam virtutem sit desperare de beatitudi-
ne alterius, talis enim desperatio contraria
videtur affectui, quo alteri speramus beatitudi-
nem.

III. Probatum secundò: quia bonum alterius ut
conferendum à Deo movere potest voluntatem,
sicut & potest idem bonum proprium à Deo etiam
conferendum, nam utroque actu respicitur idem
bonum, & à Deo conferendum, ergo uterque
actus erit Spei.

IV. Tertio: Nam velle summum bonum alteri,
ut futurum à Deo, habet formalem rationem ob-
jecti Spei, à nobis assignati, neque videtur tran-
sire hic affectus in affectum benevolentie erga
proximum, sicut enim est affectus Spei, quo quis
sibi sperat, vel desiderat hoc bonum ut futurum
à Deo, etiamsi hoc velit ex affectu benevolentie
& complacentie erga seipsum, ita similiter idem
erit respectu proximi, ergo, &c.

P. R. Comptoni Theol. Scholast. Tom. II.

Alii tamen negant per Spem Theologicam pos-
se nos alteri sperare beatitudinem: ita Richardus
in 3. d. 26. art. 1. quæst. 2. ad 3. Bafolis ibidem,
quæst. unica, §. *Sed istam opinionem Almain. ve-
rò tractatu primo Moralium, cap. de Spe, utram-
que opinionem æquè existimat probabilem*: imò
& D. Thomas ibidem quæst. 2. art. 5. quæstion-
cula 4. ad secundum, sine limitatione docet,
Spem esse de rebus pertinentibus ad sperantem,
& 3. parte, quæst. 1. art. 4. ad tertium, Spem,
ait, esse tantum respectu illius, quod speratur
ab ipso sperante habendum.

Ratio hujus sententia est, quia virtus hæc es-
sentialiter est quidam amor concupiscentia ten-
dens formalissimè in bonum proprium, at Spes
& desiderium boni alterius ut alterius sine respec-
tu ad se, non tendit formalissimè in bonum pro-
prium, ergo non potest elici ab hac virtute, sed
pertinebit ad amorem amicitia. Quia tamen po-
test hic affectus procedere ex concupiscentia, &
non sistere in proximo ut est alius à nobis, sed
quatenus bonum ipsius est nostrum, sub hac ra-
tione possumus illi bonum per Spem Theologi-
cam sperare. Sic parentes sæpè filii desiderant
& sperant bona, quasi illis, qui sunt aliquid sui
& idem contingere potest propter amicitiam.
Quia ergo hanc distinctionem veram puto, &
de mente Doctoris Angelici, per quam etiam
priores sententia inter se conciliari possunt, eam
sequentibus conclusionibus explicabo.

Prima Conclusio: Sperare alteri bonum for-
maliter ut illius est, & illum solum respiciendo,
sine ullo respectu ad sperantem, non pertinet ad
virtutem Spei, sed potius Charitatis, seu bene-
volentia; ita D. Thomas hic, art. 3. & quæst. se-
quenti art. 2. ad 3.

Probatum primò: Virtus namque Spei ad bo-
num proprium essentialiter tendit, & in eo for-
malissimè ab amore benevolentia distinguitur,
qui respicit bonum alterius, ut bonum illius est,
uti constat ex ratione facta pro secundâ senten-
tia, maximè si procedat ex complacentia personæ
illius: & ideo D. Thomas loco ultimo citatus di-
cit beatos ex affectu Charitatis sperare nobis
beatitudinem, & in quæstione de Spe art. 4. ait
eos hoc facere secundum communem rationem
Spei, non verò propriam. Confirmatur: quia
fieri potest ut quis speret propriam beatitudinem
ex divino auxilio, & tamen desperet de salute al-
terius, ergo desperatio alienæ salutis non est con-
tra Spem, quæ est virtus Theologica, tunc nam-
que per illum actum amitteretur habitus Spei
Theologicæ juxta communem doctrinam de cor-
ruptione habitus infusi, sicut in hæretico per
actum hæresis, qui proinde uno negato mysterio,
cætera non verè credit.

**Secundò probatur conclusio ex communi
Theologorum doctrinâ,** quòd scilicet Spes in-
fundatur, ut per eam animus sperantis erigatur
ad vincendas difficultates, etiam extrinsecas, quæ
oriri possunt in consecutione boni sperati; sed
hic affectus esse non potest respectu beatitudinis
alterius, ex eo solum quòd consideretur ut bo-
num alterius, & quando non concipitur ut ali-
quo modo consequenda à sperante, neque tunc
erigitur animus ad vincendas difficultates, quæ
possunt alteri occurrere in consecutione beati-
tudinis. Unde & qui desperat de propria beati-
tudine, quasi victus difficultatibus, temerè despec-
rat propter ignaviam, qui tamen affectus non per-
peritur in eo, qui de beatitudine alterius propter
illius

V.
*Negant non-
nulli posse
quomquam
sperare beati-
tudinem
alteri Spe
Theologicâ.*

VI.
*Fundamen-
tum eorum
est, quia Spes
est amor cõ-
cupiscentia
spectans bo-
num pro-
prium.*

*Sub quo con-
ceptu spera-
re aliquid
possimus
proximo.*

VII.
*Sperare bo-
num alteri-
us quata-
le, non perti-
net ad vir-
tutem Spei.*

VIII.
*Differentia
inter affe-
ctum Spei &
benevolen-
tia respectu
alterius.*

*Potest quis
sperare pro-
prium salu-
tem, & ta-
men despe-
rare de sa-
lute alteri-
us.*

IX.
*Probatum
Conclusio
ex fine ad
quem Spes
infunditur.*

*In sperando
nam & al-
terius beati-
tudinem
maxima est
differentia.*

Tom. II.

illius ignaviam desperat. Et per hæc patet ad argumenta primæ sententiæ, quatenus contra hæc conclusionem facere videntur.

SECTIO UNDECIMA.

Ostenditur quo pacto possit quis sperare alteri beatitudinem.

I. Declaratur sub qua ratione sperare quis possit alteri beatitudinem.

CONCLUSIO secundâ: Si tamen speretur proximo beatitudo, quatenus ratione unionis cum illo, sive ex dilectione, sive propinquitate, vel alio vinculo, est unum moraliter cum sperante, & bonum illius est bonum sperantis, talis actus erit actus Spei Theologicæ: Probatur, ejusmodi quippe actus versatur circa Deum quatenus bonum nostrum, saltem mediâ ratione proximi, quia ad nos apprehenditur pertinere, & sub hoc respectu desiderium & Spes ad bonum ipsius terminatur. Nec contrarius est Sanctus Augustinus, qui loco supra citato solum loquitur, quando nullo modo est bonum sperantis, hic autem licet beatitudo proximorum pertineat ad alios, non tamen sub hoc respectu terminat actum hujus virtutis, sed prout ad nos pertinet ratione unionis cum proximis; per quod patet ad argumentum secundæ sententiæ in quantum contra nos facere videntur.

Ostenditur qua hac in parte sit mens D. Augustini.

II. Objic. hic affectus non videtur Spei, nec amor concupiscentiæ, sed amicitia.

Contra nostram tamen conclusionem objicies primò: Unio cum proximo per amorem potius facit, ut actus, quo illi desidero bonum, non sit Spei, sed Charitatis, seu benevolentia; patet, nam quia illum amo, tali amore motus, rei ut amico ex complacentiâ ipsius, & consequenter ex benevolentia desidero ei bonum, & non

ex amore concupiscentiæ, seu ex complacentiâ mei ipsius. Respondeo unionem factam per amorem Charitatis dupliciter considerari posse: Primò, ut est quidam actus movens ad intendendum proximo bonum propter finem, quem ipse respicit, ex bonitate scilicet illius objecti, & complacentiâ in eo, & sub hac ratione quæcumque proximo desiderantur, pertinent ad amicitiam, non ad Spem.

Dupliciter considerari potest unio facta per amorem.

Secundò considerari potest unio amoris, non ut movet ad desiderandum bonum proximo propter ipsum, sed ut proximum facit ad nos pertinere, sicut facit propinquitas, vel aliud vinculum verbi gratia, & tunc facit, ut velimus illi bona quatenus est aliquid spectans ad nos, & sub hac ratione tale bonum illi desidero, aliter non desideraturus, quod signum est fieri ex complacentiâ nostri, & sic ad Spem pertinet.

III. Explicatur quo pacto hic amor proximi fit ad nos.

Objicies secundò: Beati habent hoc vinculum, & nos amant, ac desiderant nobis beatitudinem, & tamen ille actus non est Spei Theologicæ, quam juxta Divum Thomam non habent, ergo desiderare vel sperare aliis beatitudinem non est actus Spei Theologicæ. Omisiss aliis solutionibus respondetur ex jam dictis, abstrahendo in præfenti an maneat in beatis habitus Spei necne. de quo postea. Dicendum itaque eos non habere actum sperandi elicitem ab hac virtute quia hæc virtus, quæcumque desiderat distincta à beatitudine subjecti in quo est, ea desiderat & sperat ex desiderio & Spe beatitudinis propria, quæ in omni actu est ratio formalis, neque alio modo potest quisquam aliquid sperare: unde cum beati jam habeant beatitudinem, nihil sperare possunt per hanc virtutem, quæ quidquid respicit, respicit in ordine ad beatitudinem propriam.

IV. Objic. Beati cupiunt nobis beatitudinem.

Respondetur beatis hic faciendo non habere aliam virtutem Spei Theologicæ, hæc enim virtus in beatis desiderat ex se beatitudinem propriam.

DISPUTATIO TRIGESIMA.

De actibus Spei.

POST explicatum objectum, tum materiale, tum formale Spei, restat juxta ordinem à nobis in principio positum, ut de actibus ejus agamus, quod in hac Disputatione faciemus, in qua eandem fere methodum servabimus, quam in materia de Fide, suppositis tamen nonnullis, quæ ibi sunt abunde declarata.

SECTIO PRIMA.

An actus Spei ad appetitum, & partem ejus irascibilem pertineant?

I. Actus Spei pertinet, non ad appetitum sensitivum, sed rationalem.

PRIMA Conclusio: Actus Spei essentialiter est actus elicited à voluntate; ita quæst. sequenti Divus Thomas cum communi Theolog. Probatur ratione D. Thomæ, quia objectum Spei, ut vidimus, spectat ad appetitum,

tum sic, illud bonum est spirituale & honestum, utpote ad beatitudinem ordinatum, cujus non est capax appetitus sensitivus; ergo ad rationalem tantum appetitum, qui est voluntas, pertinebit actus Spei, de quo est sermo. Confirmatur ex definitione Spei, quæ vel essentialiter est desiderium, vel illud includit, ut postea dicitur, sed desiderium est actus voluntatis; ergo, major patet, cum enim sit actus amoris circa bonum tantum futurum non potest non esse desiderium; hoc enim nihil aliud est quàm amor boni futuri, quamvis aliquid supra desiderium addat.

Cum actus Spei includat desiderium, sperare debet ad voluntatem.

Secundâ